

Celâl Yeniçeri'nin Özgeçmişi ve Çalışmaları

Celâl Yeniçeri 1943'de, İstanbul-Şile/Oruçoğlu köyünde doğdu. Köy halkı aslen, 1877-78 Osmanlı-Rus harbi (93 Harbi) sonunda Artvin ili merkeze bağlı Berta'dan (yeni adı Ortaköy) gelip devletin yer göstermesiyle buraya yerleşmiştir. O, ilkokulu köyünde bitirdi, 1964 İstanbul İmâm-Hatib Okulu, 1968'de de İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun oldu. Askerlik sonrası 1970'de orta öğretimde görev aldı ve 1985'de İstanbul Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine Doktor unvanıyla öğretim görevlisi olarak tâyin edildi. Müellif, 1973'de hanevî fıkıhına âit "el-İhtiyâr" adlı eseri Türkçe'ye tercüme edip maddeleştirdi. 1980 yılında "İslâm İktisâdının Esâsları" adı ile te'lif ettiği 500 sayfalık bir araştırmasını daha neşretti ve o bununla Millî Kültür Vakfı ödülünü kazandı. Yeniçeri, 1983'de "İslâm Devlet Bütçesi Hukûku ve İlgili Müesseseler" konulu çalışması ile doktora unvanını elde etti. Yaklaşık 450 sayfa olan bu çalışmada 1984'de "İslâm Devlet Bütçesi" adıyla neşredildi. Kendisi, 1989 yılında Doçentliğe yükseltildi. C. Yeniçeri 1988-89 yıllarında bir yıllık süreyle Halep Üniversite'sinde ziyaretçi araştırmacı olarak bulundu. O gerek bundan önce ve gerek sonra 7 yıl boyunca Kur'ân ve Sünnete göre uzayın iktisâdî imkânlarını, gökleri ve göklerde hayat konularını inceledi. Onun bu çalışması da 1995'de, yeni tam adıyla söylersek "Uzay ve Varlık Âyetleri Tefsiri - İslâm Açısından Kâinat ve İmkânları ve Göklerde Hayat" adı ile yaklaşık 500 sayfa olarak neşredildi ve bu çalışma 2006 yılındaki basımı itibarıyla 624 sayfaya ulaşmış oldu. 1996 yılında "İslâm Açısından Tüketim, Tüketicinin Korunması ve Ev İdâresi" adıyla 220 sayfalık bir çalışması daha neşredilen C. Yeniçeri aynı yıl profesörlük unvanını elde etti.

Onun önemli araştırmalarından biri de yeni tam adıyla "*Peygamber, Devlet Başkanı, Aile Reîsi Hz. Muhammed, Yaşadığı ve Yön Verdiği Hayat*" adlı eseridir. 2000 yılında M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları arasında 574 sayfa çıkan bu eser 2007'de ilâveli ve yeniden düzenlenmiş olarak basılmıştır. Peygamber ve onun hayatı bu eserde çok çeşitli ve çok farklı yön ve boyutlarıyla ele alınmakta ve oradan güncel ışık tutulmaktadır.

C. Yeniçeri'nin diğer hacimli bir çalışması ise "İslâm'ın Dayanışma-Paylaşma Medeniyeti, İlgili Tüm Kurumları ve Günümüze Taşınması" adını taşıyan ki bunda infâk, dayanışma ve paylaşma Peygamber (s.a) döneminden Osmanlı sonrası ve hattâ bir bakıma günümüze kadar bütün boyutları, medeniyet ve kurumlarıyla incelenir. Burada iktisâdî/mâlî değerlerden tutun da sevgiyi, bilgiyi ve emeği paylaşmaya/infâk etmeye kadar bu "infâk" hâdisesi bütün yönleri, felsefe ve hikmetleriyle ele alınır.

C. Yeniçeri'nin, konuları değişik eserlerden oluşup "Değerler ve Hükümler Bahçemizden Bir Demet Hikmet" genel seri adını taşıyan bir çalışması daha vardır. Bu demet içinde de, hayatımızda önemli yerleri bulunan şu isimlerde yedi adet eser yer almaktadır: 1- Sevginin Kökleri, Kaynaşma, Hediyeleşme ve İlkeleri 2- Hz. Peygamber'in Çevreciliği, Spor Etkinlikleri ve Kur'ân'da Çevrecilik, 3- Hz. Peygamber'in Tıbbî ve Tıbbın Fıkıhı, 4- Hz. Peygamber'in Giyim-Kuşamı, Mutfağı, Getirdiği İlkeleri ve Günümüz, 5- Kutsal Kesim Kurbanı Yeniden Bakış ve Hz. Peygamber'in Kurbanları, 6- Peygamber (s.a) ve Sonrasında İslâm'ın Kazanç ve Emeğe Bakışı ve Emek Hayatını Düzenlemesi, 7- İslâm Âilesi ve Ev İdâresi, Hz. Peygamber'in Aile Reîsliği, Yönetim İlkeleri, Kadın ve Aile Dünyamız.

Onun son çalışması da işte Fıkıh Kürsüsünden Dersler, Güncel Meselelere Hükümler, adını taşımaktadır.

Kendisinin ayrıca değişik eserler içinde yayınlanmış çok sayıda makale, tebliğ ve maddeleleri bulunur.

İÇİNDEKİLER

◆ MAVSİLÎ VE ESERLERİ.....	22
Nesebi Ve Doğumu	20
Hocaları.....	20
İlim Adamları Arasındaki Mevki	20
Vazîfeleri Ve Ölümü	20
Eserleri	21

BİRİNCİ BÖLÜM

◆ TEMİZLENME (TAHÂRET)	27
Abdestin Farzları	27
Abdestin Sünnetleri.....	27
Abdestin Müstehabları	29
Abdesti Bozan Şeyler	29
◆ BOY ABDESTİ (GUSÛL)	31
Guslün Farzları	31
Guslün Sünnetleri	31
Guslü Gerektiren Şeyler	31
Kendileri İle Temizlenmesi Ve Abdest Alması Câiz Olan Şeyler	33
Kuyuların Temizlenmesi	33
Artıkların Hükümü	35
◆ TEYEMMÛM	37
Teyemmümü Gerektiren Sebepler	37
Teyemmüm Şöyle Yapılır	39
Teyemmümü Bozan Şeyler	39
◆ MESTLER ÜZERİNE MESH	41
Meshi Bozan Şeyler	41

◆ AYBAŞI HÂLİ (HAYZ)	45
Hayz.....	45
İstihâze Kanı ve Özür Sahipleri	47
Nifâs (Lohusalık).....	47
◆ PİSLİKLER VE TEMİZLENMESİ	49
Pislik İkiye Ayrılır	49
Pisliği Gideren Ve Gideremeyen Şeyler.....	51
İstincâ (Küçük Veya Büyük Abdest Yaptıktan Sonra Temizlenme).....	51
◆ NAMAZ (SALÂT)	53
Namaz Vakitleri	53
Namaz Kılınması Müstehabb Olan Vakitler	55
Namaz Kılınması Câiz Olmayan Zamanlar.....	55
◆ EZÂN	57
Namazdan Önce Yapılan İşler	59
Namaz İçinde Yapılacak Şeyler	61
Vitr Namazı	63
◆ KİRÂAT	65
Cemâatle Namaz	65
Namazda Mekrûh Olan İşler	67
Namazda İken Abdestin Bozulması	69
Geçmiş Namazları Kazâ Etmek ve Tertîbin Düşmesi	69
◆ SÜNNET NAMAZLAR	71
Müstehabb Olan Namazlar.....	71
Terâvîh	73
Küsûf (Güneş Tutulması) Ve Husûf (Ay Tutulması) Namazları	73
İstiskâ' Namazı / Yağmur Duâsı.....	73
Sehv (Yanılma Secdesi).	75
Tilâvet Secdeleri.....	77
Hastanın Namazı	77
Yolcu Namazı	79
Cum'a Namazı.....	81
Bayram Namazları.....	83
Kurban Bayramında Yapılması Müstehabb Olanlar	83
Korkulu Durumda Kılınan Namaz	85
Kâbe'de Kılınan Namaz	85

◆ CENÂZELER	87
Ölünün Yıkanması	87
Kefenleme	89
Cenâze Namazı.....	89
Cenâzenin Yüklenmesi, Götürülmesi ve Defni	91
◆ ŞEHİD	93
Hadd Cezâsı Olarak Öldürülenler	93
◆ ZEKÂT	95
Ehil Hayvanların Zekâtı.....	97
Develerin Zekâtı.....	99
Sığırların Zekâtı	99
Koyun ve Keçilerin Zekâtı	101
Atların Zekâtı	101
Altın ve Gümüşün Zekâtı	103
Mahsûllerin ve Meyvelerin Zekâtı	103
Âşir/Zekât Toplayıcı.	105
Madenlerin Zekâtı.....	107
Zekâtın Sarf Yerleri (Kendilerine Zekât Verilen Kimseler).	107
Kendilerine Zekât Verilmeyenler	109
◆ FİTİR SADAKASI	111
Fitrenin miktarı	111
◆ ORUÇ	113
Orucun Vakti	115
Keffâreti Gerektiren Sebepler	117
Kazâyı Gerektiren Sebepler.....	117
Orucu Bozmayan Hâller	117
Hastaların, Yolcuların ve Özür Sahiplerinin Durumu	117
◆ İ'TİKÂF	121
◆ HACC	123
Haccın Vakti (Mevsimi).....	125
Mikâtlar	125
İhrâma Girecekler için Yapılması Müstehabb Olan İşler.....	127
İhrâma Girdikten Sonra	127
Gece ve Gündüz Mekke'ye Giriş.....	129
Ziyâret Tavâfi.	133
Umre.....	135

Hacc-ı Temettu'	135
Hacc-ı Kırân.	135
Cinâyâtlar (Haccdaki Hatâlar ve Keffâretleri)	137
İhrâmlının Bir Av Hayvanını Öldürmesi veya Yol Göstermesi	139
İhsâr (Engel Çıkmak).	141
Bedel (Başkası Yerine Hacc Yapma).	141
Hedy (Mekke'de kesilen kurban).	143

İKİNCİ BÖLÜM

◆ ALİŞ-VERİŞ	147
İkâle (Yapılan Alış-verişi Fesh Etmek)	151
Alış-Verişte Muhayyerlik.	151
Malı Görme Muhayyerliği ve Hükümleri	153
Mutlak Alış-Veriş	153
Fâsid Alış-Veriş	155
Satış Çeşitleri	159
◆ FAİZ (RİBÂ)	161
◆ SELEM	165
◆ SARF	169
◆ ŞUF'A	171
Şuf'a Hakkının Kalkması	173
◆ KİRA AKDİ (İCÂRE)	177
İşçi Çeşitleri ve Hükümleri	181
Ücrete Hak Kazanmak	181
Kiranın Fâsid Olması İle Gereken Durumlar	183
Kirayı Fesh Eden Özürler	185
◆ REHİN	187
Dirhem ve Dînâr Paraların Rehin Verilmesi	191
Borçlunun Rehin Verdiği Malı Satması	193
◆ HİSSELERİN BÖLÜNMESİ (KİSMET)	195
Ortaklardan Birinin Taksîm İstemesi	197
Taksîm Edenin Yapması Gereken İşler	199
Muhâye'e (Menfaati Bölüşme)	201

◆ HÂKİMLİK ÂDÂBİ	203
Hâkimlik ve Bir Hâkime Başka Bir Hâkimin kararının Arz Olunması ..	207
Borçlunun Hapsedilmesi	207
Hâkimler Arasında Yazışma	209
Hakem Tâyin Etmek	211
◆ MÂNİ OLMAK (HACR)	213
◆ İZİN	217
◆ ZORLAMA (İKRÂH)	223
◆ DÂVA	227
Beyyinelerin (Delillerin) Tercîhi.	231
Tehâlûf (Karşılıklı Yeminleşmek)	233
Neseb Dâvası	237
◆ İKRÂR	239
İkrârda İstisnâ Yapmak (Hariç Tutmak)	243
Sihhatli iken ve Ölüm Hastalığında İkrâr Edilen Borçlar.	245
◆ ŞÂHİDLİK	247
Şâhidliğin Nisâbı	249
Şâhidlerde Bulunması Gereken Vasıflar	249
Hukûk ve Akidlere Dâir Bütün Görülen ve Duyulanlara Şâhidlik Yapmak	251
Şâhidlikleri Kabul Edilmeyenler	253
Şâhidlik Üzerine Şâhidlik Etmek	255
Şâhidlikten Dönmek	255
◆ VEKÂLET	259
Satmaya ve Satın Almaya Vekâlet	261
◆ KEFÂLET	267
◆ HAVÂLE	277

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

◆ ANLAŞMA (SULH)	279
Sulhun Câiz olup Olmadığı Dâvalar	281
Borçlardan Sulh	283
Ortak Alacaklarda Sulh	283

◆ ORTAKLIKLAR (ŞİRKETLER)	285	◆ NİKÂH	353
Akid Ortaklığı da İki Çeşittir	285	Birbirlerine Haram Olanlar	357
Mallarda Ortaklık Şu Kısımlara Ayrılır	287	Hür ve Âkil-Bâliğ Olan Kadının Nikâhı.....	359
İşlerde Ortaklık (Şirket-i A'mâl) da İki Çeşittir	287	Küçüklerin Nikâhı ve Büluğa Ermeleri ile Kazandıkları Muhayyerlik Hakları.....	361
Mufâvaza Ortaklığı	287	Veli Olma Hakkına Sırası ile Şu Kimseler Sahiptirler	361
Şirket-i İnân.....	289	Fuzûlinin Nikâhı.	363
Sanâ'î Ortaklığı (İş Ortaklığı).....	291	Evlenmekte Denklik (Kefâet).....	363
Vücûh Ortaklığı (İtibâr Ortaklığı).....	291	Mehir.	365
◆ MUDÂRABE ORTAKLIĞI	293	Mehir Olmaya Elverişli Olan ve Olmayan Şeyler	369
Mudârabe Ortaklığı Şu Hallerde Kalkar	297	◆ KÖLE VE CÂRİYELERİN EVLENMESİ	371
◆ EMÂNET BIRAKILAN MÂL (VEDÎ'A)	299	Zimmilerin Nikâhı.	373
◆ SOKAĞA BIRAKILAN SÂHİBSİZ ÇOCUK (LAKÎT)	303	Muhayyerliği Gerektirip ve Gerektirmeyen Ayıplar.	375
◆ KAYBOLAN MÂL (LUKATA)	307	Kadınlar Arasında Adâleti Gözetmek.	375
◆ KAÇAN KÖLE (ÂBIK)	311	◆ MEME EMME (RADÂ')	377
◆ YAŞAYIP YAŞAMADIĞI BİLİNMEYEN KİMSE (MEFKÛD)	313	◆ BOŞANMA (TALÂK)	381
◆ HÛNSÂ	315	Mükrehin, Sarhoşun, Dilsizin ve Şakacının Boşaması.	385
Hünsâ-i Müşkilin Hükümleri.	317	Sarih (Açık) Sözle Yapılan Boşama Niyete İhtiyaç Göstermez.	385
◆ VAKF	319	Zamana ve Mekâna Bağlanan Talâklar	387
◆ BAĞIŞ (HÎBE)	323	Vasıf İtibârı ile Yapılan Boşama	389
Hîbeden Dönmek	325	Zifâfa Girmeden Önce Yapılan Boşama	389
Umrâ ve Rukbâ	327	Kinâye (Kapalı Sözler ile Yapılan Boşama).	389
◆ ÖDÜNÇ VERME (İ'ÂRE)	329	Boşama İşini Kadının İhtiyârına Bırakmak.....	391
◆ ZORLA BİR ŞEY ALMAK (GASB ETMEK)	333	Şarta Bağlı Boşama	395
Gasb Edilen Maldaki Artma Ödenir mi?.....	337	Boşanmanın Allah'ın dilemesine bağlanması.....	397
◆ ÖLÜ ARÂZİYİ İHYÂ ETMEK	339	Hastalık Halinde Kadın Boşama	399
◆ SULAMA HAKKI (HAKK-I ŞİRB)	343	◆ RİC'Î TALÂK İLE BOŞANDIKTAN SONRA TEKRAR KADINA DÖNMEK (RİC'AT)	401
Suların Çeşitleri.....	343	Bâin Talâk ile Boşanan Kadının Durumu ve Hulle	403
Büyük Nehir Yataklarının Temizlenmesi.....	345	◆ ÎLÂ' 407	
◆ MÛZÂRA'A (ZİRÂAT ORTAKLIĞI)	347	Îlâyı Kaldıran Haller	409
Ortaklığın Sahih Olabilmesinin Şartları	347	◆ MÂL KARŞILIĞINDA BOŞAMA (MUHÂLE'A)	411
Müsâkât: Ağaç ve Terbiyesinde Ortaklık	351	◆ ZİHÂR	415
		Zihâr Keffâreti.....	417

◆ Lİ'ÂN	421
Li'ân şöyle yapılır.....	423
◆ İDDET	425
İddetin Başlangıcı, İki İddetin Birbirine Karışması (Tedâhülü) ve İddetin Müddeti.	429
Sahîh Bir Nikâhtan Sonra İddet Bekleyen (Mu'tedde) Bir Kadının Uyması Gereken Şartlar.....	429
Hamileliğin En Az ve En Çok Müddetleri ve Buna Terettüb Eden Hükümler.	431

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

◆ NAFAKA	435
Boşanan Kadının İddeti İçindeki Nafaka ve Meskeni	439
Usûl, Fürû', Diğer Akrabâ ve Kölelerin Nafakaları.....	441
◆ ÇOCUĞU YETİŞTİRİP BÜYÜTMEK (HIDÂNE)	445
◆ KÖLE ÂZÂD ETMEK (İTK)	449
Bir Kimsenin Kendisine Mahrem Olan Akrabâsını Köle Edinmesi	451
Kölenin Bir Kısmını Âzâd Etmek.....	453
Tedbîr	455
◆ İSTİLÂD	457
◆ KİTÂBET	461
Fâsid Kitâbet ve Hükümleri.....	463
İki Köle İle Yapılan Bir Kitâbet	465
Kitâbet Borcunu Ödemeden Mükâtebin Ölmesi.....	465
◆ VELÂ	467
◆ YEMİNLER	471
Mün'akid Yemin Birkaç Çeşittir	471
Yemin Keffâreti Şöyle Olur	473
Yemin Harfleri ve Yemin Sayılıp Sayılmayan Sözcükler	473
Bir İş Yapmayacağına Yemin Eden Kimsenin, O İş Yapması İçin Başkasına Emir Vermesi.....	475
Üzerindeki Elbiseyi Giymemeye, Hayvana Binmemeye, Evde Oturmamaya v.s. Şeylere Yapılan Yemin	477

Hîn Zaman, Târif, Tenkîr	479
Buğday, Ekmek, Kebâb v.s. Şeyler için Yemin Etmek.....	479
Göklere Çıkmaya ve Buna Benzer Şeylere Yemin Etmek.....	481
Oruç Tutmamaya, Namaz Kılmamaya v.s. Şeyleri Yapmamaya veya Yapmaya Olan Yeminler	483
Adak (Nezir).	485
◆ CEZÂLAR (HADDLER)	487
Zina Cezâsı	487
Haddin Şekli ve Yerine Getirilişi	493
Haddi Gerektiren ve Gerektirmeyen Cinsî Temâslar	495
◆ İFTİRÂ CEZÂSİ (HADD-İ KAZF)	497
Zinadan Başka Şeyi İftirâ Etmek.....	499
◆ İÇKİ İÇMENİN CEZÂSİ (HADD-İ ŞÛRB)	501
◆ EŞRİBE	503
◆ HİRSİZLİK (SİRKAT)	507
Elin Kesilmesini Gerektiren ve Gerektirmeyen Mallar.....	511
El Kesme Şekli	511
◆ YOL KESİCİLERİN HÜKMÜ	515
◆ SİYER VE CİHÂD	519
Harb Esnâsında Yapılmaması Gereken Şeyler	523
Düşmanla Sulh Yapmak.....	523
Emân.	525
◆ GANİMET VE TAKSİMİ	527
Düşman Yurduna Girildiği Zaman Devlet Reîsinin Yapacağı İş ve Ganîmetlerin Taksîmi.....	529
Düşmanın Ele Geçirdiği ve Ülkesine Götürdüğü Mallarımızın Durumu.	531
Emânnâme (Pasaport) Alıp İslâm Ülkesine Gelen Harbîlere Devlet Reîsinin Yapacağı İş ve Cizye Konulması.....	531
Cizye İki Kısımdır.....	531
◆ ARAB ARAZİSİNİN HÜKMÜ VE HARÂC	535
◆ DİNDEN DÖNMEK VE DÖNENLERE ÂİD HÜKÜMLER	539
Gayr-i Müslimin müslüman olması	541

◆ HAVÂRİC VE BÂĞÎLER	543
◆ MAHZÛRLU, HARAM VE MÛBÂH OLAN ŞEYLER (KERÂHİYYET)	545
Avret Yerlerine Bakma ve Dokunma	545
Giyim ve Zînette Erkeklerle ve Kadınlara Helâl Olup Olmayanlar	549
◆ KARABORSACILIK (İHTİKÂR)	551
◆ ÇEŞİTLİ MESELELER	553
Müslümanın Edebi.....	555
Müsâbaka ve Atışlar.....	555
◆ KAZANÇ	557
I. YEMEK.....	559
II. GİYİM.	561
III. SÖZ.....	563

BEŞİNCİ BÖLÜM

◆ AVCILIK (SAYD)	569
Avlanması Câiz ve Haram Olanlar	569
Avlanan hayvanın yenilebilmesi için şu şartlar lâzımdır.....	569
◆ HAYVANLARIN KESİMİ	573
Hayvanı keserek temize çıkarmak iki türlü olur	573
Etləri yenilen ve yenilmeyen hayvanlar	575
◆ KURBAN (UDHİYYE)	577
◆ CİNÂYETLER	581
Kasden öldürme.....	581
Kasda Benzeyen Öldürme	585
Hatâ Yolu ile Öldürme	585
Hatâ Yerine Geçen Öldürme (Hatâ Mecerâsına Cârî Katl).....	585
Sebeup Vererek Öldürme (Bisebebin Katl)	585
Öldürme Keffâreti.....	585
◆ KISÂS.....	587
Uzuvlar Hakkındaki Kısâs	589
◆ DİYETLER.....	593
Hakkında Diyet Gereken Şeyler	595

◆ BAŞ VE YÜZDEKİ YARALAR VE HÜKÜMLERİ (ŞECCELER).....	597
◆ ANA RAHMİNDEKİ ÇOCUĞU DÜŞÜRMEK.....	601
I. Umûmî Yola Çıkartılan Oluk, Dükkân, Helâ v.s. Şeylerin Hükümü.....	603
II. Hayvanların Cinâyeti	603
III. Köle ve Köle Hükümünde Olanların Cinâyetlerinin Hükümleri.....	605
◆ CÂNÎYİ BULMAK İÇİN YEMİN VERDİRMEK(KASÂME).....	607
Me'âkıl (Diyetler ve Âkile).	609
◆ VASIYYETLER (VESÂYÂ).....	613
Vasiyyet Edilmeleri Câiz Olan Şeyler	615
Komşulara, Ashâra, Ahtâna ve Ehle Yapılan Vasiyyetler	619
◆ FERÂİZ	623
Ölünün Terikesi (Bıraktığı Mirası) Ne Sıra ile Dört Hak Bağlanır	623
Mirasçı (Vâris) Olma Sebepleri Üçtür	623
Mirasçı Olmaya Mâni Olan Hâller Dörttür	627
Farz Olan Hisseler ve Bunlara Hak Kazananlar.....	627
Asabeler.....	629
◆ HACB	631
Avl (Yükselme).	633
Redd Mes'eleleri.....	633
Zevi'l-Erhâm	635
Birlikte Boğulan ve Enkâz Altında Ölenler.	635
Ana Karnındaki Çocuğun ve Mecûsinin Mirasçı Olması.	635
Münâseha: Hisselerin Vârişlere Geçirilmesi	637
Ferâizin Hesâbı	637
Terikenin Bölünmesi	641
Mirasçılardan Bir kısmının Anlaşma Neticesinde Aradan Çıkması.....	641
◆ DİZİN.....	643

MÜTERCİMDEN BİRKAÇ SÖZ

Allah'a hamd, O'nun kulu ve elçisi yüce Peygamberimiz'e salât-ü selâm olsun.

1. İslâm hukûku ile ilgili bir eseri Arabca'dan Türkçe'ye tercüme etmek belki de benim bilgi ve tecrübelerimin üstünde bir iş idi. Bu konuya karşı olan husûsî merâkım yüzünden tercüme etmeyi düşünmeden eseri kendi kendime okumaya başlamıştım. Hukûkî mevzûâtın özünü teşkil eden ve İmâm-ı A'zam hazretlerinin -Allah ondan râzı olsun- ictihâd ve görüşlerini toplayan bu eserin Türkçe'ye kazandırılmasını mütâlaalarım esnâsında faydalı gördüm.

2. Bütün Türklerin tarih boyunca gönlünde yatan İmâm Ebû Hanîfe'nin, ona hayran bir milletin dilinde ictihâd ve görüşlerini toplayan müstakil bir eserin olmayışı bir kayıp idi. İşte bu ihtiyacı bir nebze de olsa karşılamak ve mukâyeseli hukûka da imkân vermek bakımlarından eseri, Türk milletine takdîm etmek istedim. Bu eser doğrudan bir fetvâ kitâbı olmasa da pek çok hükmü buradan öğrenmek de mümkün olur. Bu son basımda özellikle dip kısımlara yeni bazı gerekli açıklamalar da konulmuştur.

3. Milletın, ilmihâl bilgilerine olan ihtiyacını ve fıkıh konularına olan merâkını düşünerek; sadece tahsilli zümrenin değil, geniş halk kitlelerinin de bundan faydalanmasını temîn etmek maksadı ile tercümede sade bir dil kullandım.

4. Günümüze kadar yazılmış olan fıkıh kitâblarının hemen hepsi ağır bir dille kaleme alınmıştır. Fıkıh dilinin tamamıyla halk seviyesine inemeyeceğini kabûl ederim, hukûkun kendine mahsûs ıstılâh ve tâbirlerinin de muhâfazasına inanmaktayım. Bununla beraber fıkıhla ilgili eserlerin; bu derece ağır bir dil ve ifâdeye bürünmesini de uygun bulmam.

5. Eserleri sadeleştirmek için, ıstılâhların dışındaki ifâdeleri sadeleştirmek, ıstılâhları anlaşılabilir bir dille açıklamak gerekir. Tercümede bu yol tâkib edilmiştir. Ayrıca ıstılâhlar ilk kullandıkları yerlerde birkaç defa parantez içinde kısa olarak anlatılarak okuyucu, bu ıstılâha alıştırılmış ve bilmeyenlere mânâsı öğretilmiştir.

Muhterem Okuyucularımıza,

Yayınlarımızın esâs gâyesi 1400 kûsûr senelik İslâm kültürünü ihyâ ile bugünün sosyal düzeni için ihtiyaç duyulanı vermektir.

Elinizdeki eser ise, İslâm'ın fıkıh dalı olan İmâm-ı A'zam'ın kısacası; hanefî mezhebinin görüşlerini vermektedir. Senelerdir, İslâmî bağdan mahrûm olmamız, karşılıklı muâmelelerimizde İslâmın hükümlerini unutmamıza sebep olmuştur. Bu eserle, hanefî mezhebi mensûblarının Ebû Hanîfe çizgisinde bilgilenmelerini gâye edindik.

Bu eserin tercümesindeki bazı müşkillerde mütercime yardımcı olmuş bulunan ve eseri bu yönde baştan sona gözden geçirmiş olan Fatih vâ'izlerinden merhûm Aksay ÖNCEL hocamıza ve bu son baskımızdaki Arabca metinlerin tashihinde yardımcı olan Ahmet EFE hocamıza teşekkürlerimizi bir borç biliriz.

Bütün samîmiyet ve hassâsiyetimize rağmen yapılan hatâlardan Allah'a sığınır, okuyucularımızın samîmi tenkîdlerini bekleriz. Allah insanlarla beraberdir.

ŞÂMİL YAYINEVİ

6. Tercümede tamamen metne sâdık kalınmış, hemen hemen kapalı bir ifâde bırakılmamıştır. Metnin biraz daha açılması lâzım gelen yerlerde eserin şerhi olan *el-İhtiyâr*'dan o yere parantez içi bir ifâde konulmuştur. Böylece parantez içi ifâdeler eserin şerhinden alınmış bulunuyor. Ancak söylemeye değmeyecek kadar az, sadece birkaç yerde bunun dışına çıkmıştır. O da yine metnin umûmî ifâdesinin gösterdiği mânâdır.

7. Her fikir, her kâide ve her madde diğerinden ayırt edildi ve böylece tercüme baştan aşağıya maddeleştirildi. Bunun için ince bir dikkatle uzun bir çalışma yapmış bulunuyorum. Hattâ bazı yerlerde metinde olmayan başlıklar bile tarafımdan konuldu.

8. Müctehidlerden Ebû Yûsuf, İmâm Muhammed, İmâm Züfer ve İmâm Şâfiî hazretlerinin, İmâm Ebû Hanîfe'nin görüşlerine tüm olarak katıldıkları veya tam aksini savundukları yerlere onların isimlerini gösteren harfler konulmuştur ki bu harfler müellif el-Mavsîlî'nin hayatı ve eserleri anlatılırken gösterildi.

9. Her konuya girerken o konu hakkında bir ön bilgi verilmiştir. Bu mâlumâtın istilâhlara kadar olan kısmı tamamıyla eserin şerhi *el-İhtiyâr*'dan tercüme edilmiştir. Burada yer alan âyet ve hadislerin kaynaklarını da elimden geldiği kadar bulup göstermeye çalıştım. Âyetlerin meâli daha çok Hasan Basri Çantay'ın tercümesinden alınmıştır.

10. Istilâh ve târifler bazen eserin şerhinden ve çok kere de Ömer Nasuhî Bilmen'in *İslâm Hukûku* ve *Istilâhat-ı Fıkhiyye Kâmûsu* ile *Büyük İslâm İlmihâli* adlı eserlerinden ve Ali Haydar Efendi'nin *Mecelle Şerhi*'nden alınmıştır. *el-İhtiyâr* metni *el-Muhtâr li'l-Fetvâ*'yı tercüme ederken de en çok bu iki eserden faydalandım. Bir nebze de *Mültekâ* tercümesi olan *Mevkûfât*'tan faydalanmış bulunuyorum.

11. İzâha muhtâc olan veya diğer imâmların da görüşlerinin açıklanması lâzım gelen yerler, numara verilerek dip kısımlarda açıklandı. Kaynağı gösterilmeyen izâhlar esâs metnin o yere âid *el-İhtiyâr*'daki şerhinden ibârettir.

12. Tercüme, eş-Şeyh Mahmûd Ebû Dakîka tarafından tâlikâtı yapılan nüsha esâs alınmıştır. Eserdeki kayda göre *el-İhtiyâr* Ezher Üniversitesi'nde ders kitâbı olarak okutulmuştur.

13. *el-Muhtâr*'ın ve şerhi *el-İhtiyâr*'ın daha önce yapılmış Türkçe tercümelerine rastlayamadım. *el-İhtiyâr*'ın en eski bir nüshasına Süleymâniye Kütüphânesi Fâtih bölümü 2260 no.da rastladım. Nesih yazısı ile yazılmıştı. Yazan İsâ b. Alî er-Rûmî, Dımaşk (Şâm) hicrî 705'tir. Bu, Mavsîlî'nin

ölümüne yakın tarihlerde yazılmıştır. *el-İhtiyâr*'ın metni *el-Muhtâr*'ın ise, en yeni nüshası olarak nesih yazısı ile 1110 hicrî tarihinde yazılanını gördüm. Güzel bir nüsha idi. Bu nüsha Süleymâniye Kütüphânesi İzmirli bölümü 175 no. da kayıtlıdır.

14. *İhtiyâr* metni *el-Muhtâr li'l-Fetvâ*'yı tercüme ederken ve maddeleştirirken birtakım hatâlara düşmüş olabilirim. Eseri tercüme ederken; kültür merkezlerinden uzak bir yerde vazîfeli oluşum ve kütüphânemin de yok denecek kadar fakir bulunuşu buna tesîr etmiş olabilir.

Bu tercüme, Çanakkale / Biga / İmâm-Hatip Okulu meslek dersleri öğretmenliğine başladığım o ilk yıllarda yapmış bulunuyorum ki ilk baskı tarihi 1973'tür.

Dost olanların hatâlarımı bir mektûbla bana bildirmelerini en büyük hediye sayacağım. Hatâyı bildirmek ve düzeltmek herkesin vazîfesidir. Tercümemi gözden geçiren merhûm Aksay Öncel hocamıza da burada Yüce Mevlâ'dan rahmet dilerim.

15. Bu son baskıda, öncekilerde gördüğüm bazı eksik yerlerin tamamlanıp bazı hatâlı yerlerin de düzeltildiğini veya daha uygun bir ifâdeye büründürüldüğünü burada hatırlatmak isterim.

16. Bu tercüme benim eserimdir. Ben de Allah'ın yardımından sonra, hocalarımın eseriyim. Bütün hocalarıma teşekkür etmeyi bir borç bilir, ölenlerine Allah Teâlâ'dan rahmet, kalanlarına da hayırlı ve uzun ömürler dilerim.

Duâm:

“Allah'ım! Yanıldysam affet. Hatâlarım varsa onları bana ilhâm et. «Rab-bim! İlmimi ve anlayışımı artır ve beni iyi kullarının arasına kat» (Âyet-i Kerîme). Bundan sonraki çalışmalarında da yardımını esirgeme. Bana faydalı eserler vermeme nasib et.”

Prof. Dr. Celâl YENİÇERİ

2010

EL-MAVSİLÎ VE ESERLERİ

◆ Nesebi ve doğumu:

el-İmâm Abdullah İbni Mahmûd İbni Mevdûd İbni Mahmûd Ebû'l Fazl Mecdû'd-dîn el-MAVSİLÎ:

Mûsul'da hicrî 599 tarihinde doğmuştur. *Mu'cemu'l-Müellifin* (Şâm 1958, VI, 147)'de onun Şevvâl ayının sonlarında doğduğu kaydedilir.

◆ Hocaları:

İlk defa babası Şeyh Mahmûd'dan ders aldı. Sonra Şâm'a gitti. Orada Cemâlû'd-dîn el-Huseyrî'den ders aldı.

◆ İlim adamları arasındaki mevki:

Usûl-ı fikh ve fûrû'-ı fıkhta kendi asrında tek adamdı. Nâss (âyet ve hadîs)lerin hepsi ezberinde olduğu ve tatbikat durumlarını gâyet iyi bildiği için fetvâ verme zamanında onlara yeniden bakmaya ihtiyacı kalmazdı. *el-A'lâm*¹ adlı eserde Mavsilî'nin hicrî 599'da doğduğu ve 683'de öldüğü kaydedildikten sonra onun hanefî fakihlerin büyüklerinden olduğu söylenir.

Mavsilî mukallidler tabakasındandır. Zayıf ile kuvvetli olanı, üstün olan görüşle mecrûh olanı ayırt etmeye kâdir olan birisidir.

◆ Vazîfeleri ve Ölümü:

Abdullah b. Mahmûd el-Mavsilî, Kûfe'de kadılık yaptı. Sonra kadılıktan azledildi ve Bağdat'a gitti. Orada Ebû Hanîfe meşhedinde dersler verdi. *el-A'lâm*'da onun Mûsul'da doğduğu, sonra Şâm'a göç ettiği, bir müddet Kûfe'de kadılık yaptıktan sonra müderris olarak Bağdat'a yerleştiği ve orada vefât ettiği kaydedilir.

1 *Hayru'd-din ez-Ziriklî, el-A'lâm, IV. 279.*

Mavsilî ölünceye kadar fetvâ vermekten ve ders okutmaktan geri durmadı. 19 Muharrem 683 tarihinde Cumartesi günü vefât etti. Allah Teâlâ ona rahmet eylesin ve bize kitâbı ile menfaat versin.

◆ Eserleri:

1. el-Muhtâr li'l-Fetvâ: Bu eserini gençlik devirlerinde yazdı. Sonra bunu şerh ederek ismini "*el-İhtiyâr*" koydu. Onun *Muhtâr* adlı eseri, sonradan gelen ilim adamlarının çok fazla güvenini kazanmış ve *el-Mütûnü'l-Erba'a* (Dört Metin) adını alan eserlerden birini teşkil etmiştir. Bunlar; *el-Vikâye*, *Mecmau'l-Bahreyn*, *el-Muhtâr* ve *Kenzü'd-Dekaik* adlı eserlerdir.

Mavsilî'nin duâsı ve eserin yazış sebebini açıklaması:

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adı ile... Nimetlerinin bolluğuna ve büyüklüğüne karşılık Allah'a hamd eder ve imtihanlarının güzelliğine karşılık ona şükrederim. Kendisinden başka ilâh olmadığına şahidlik ediyor ve bu şahâdetimi ona kavuşma günü için bir hazırlık yapıyorum.

Hz. Muhammed (s.a.)'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna ve bütün Peygamberlerin efendisi bulunduğuna, son peygamber olduğuna şahidlik ederim. Allah'ın rahmeti; ona, ehline, arkadaş ve samîmi dostlarına olsun. Beni onun sünnetinin yollarına uyan ve ardınca gidenlerden, dînin yolunda yürüyenlerden ve bu dînin ırmağından kana kana içiren, Allah'a, nimetlerine ve bağışlarına gark olan inananların hamdi gibi hamd olsun.

Bundan sonra: Benden İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe -Allah ondan râzı ve hoşnut olsun- mezhebi üzerine muhtasar (özet) bir eser meydana getirmemi ve bu eserde Ebû Hanîfe'nin fetvâlarına dayanmamı ve sadece onun mezhebine bağlı kalmamı isteyenlerin bu isteklerine cevâb vermem gerekiyordu. Böylece, onların istek ve arzularına uygun olarak bu muhtasar eseri meydana getirdim. İsmi de "*el-Muhtâr li'l-Fetvâ*" koydum. Çünkü onu fukahânın çoğu seçip beğenmiştir.

Fukahâ (fıkıhçılar)dan bir zümre bunu ezberleyip eser meşhûr olunca ve aralarında şânı yayılıp dağılınca, benden bazı samîmi dostlarımın çocukları fâidesinin çok, istifâdesinin umûmî olması için; diğer fakihlerin de mezheplerinin bilinmesine vesîle olabilecek şekilde bu esere birtakım rumûzlar koymamı istediler. Bu isteklerini kabûl ettim. Allah'dan yardım isteyip, O'na güvenip dayandıktan, istihâreye yattıktan ve işimi ona havâle ettikten sonra bu arzuyu yerine getirmeye koyuldum. Her fıkıhcının ismi için hece harflerinden o ismi gösteren bir harf kabûl ettim. Bu harfler şunlardır²:

2 İmâmların adlarını gösteren bu harfler, imâmlar hangi konuda İmâm-ı A'zam'ın görüşüne katılmamışlarsa o yere konulmuştur. Böylece onların da görüşleri nisbeten ortaya çıkmaktadır.

S : Ebû Yûsuf
 M : İmâm Muhammed
 SM : Ebû Yûsuf ve İmâm Muhammed
 Z : İmâm Züfer
 F : İmâm Şâfî

Noksan sıfatlardan berî ve kemâl sıfatları ile vasıflı bulunan ve yüce olan Allah'dan bunu tamamlamaya beni muvaffak kılmasını ve sonu benim için saadetle mühürlemesini diliyorum. Gerçekten Allah buna kâdir ve yardımcıdır. O, bana yeter. O, ne iyi bir yardımcıdır.”

2. el-İhtiyâr li-Ta'lîl el-Muhtâr: Bu eser *el-Muhtâr*'ın şerhidir. Mavsîlî *el-Muhtâr*'ı neden şerh ettiğini şöyle anlatır:

“Arkadaşlarımın ilme yeni başlayanlarından bir kısmı için, gençliğimde fıkıh hakkında muhtasar bir eser meydana getirdim. İsmi *el-Muhtâr li'l-Fetvâ* koydum. Bu eserimde Ebû Hanîfe'nin -Allah ondan râzı olsun- kavillerini seçip topladım. Çünkü en evvel ve üstün olan bir kısmı bu eserle meşgul oldu ve bu esere bir şerh yazmamı, onda mes'elelerin illet ve mânâlarını göstermemi, şekillerini açıklığa kavuşturmamı ve yapılarına dikkati çekmemi, kendilerine ihtiyaç duyulan ve nakilde kendilerine dayanılan fer'î kânûnları zikretmemi ve onda arkadaşlarımızın arasındaki ihtilâfları nakletmemi, adâletten şaşmadan öz bir şekilde bunları sebep ve neticelere bağlamamı benden istediler. Allah'dan haber ilhâm olması için istihâreye yattım. İşimi Allah'a ilettilim. Allah'dan yardım dileyerek, ona güvenip bağlanarak bu işe başladım. Bu şerhin ismini “*el-İhtiyâr li-Ta'lîl el-Muhtâr*” koydum.

Tecrübelerle genişleyen mes'eleleri ve fetvâ bakımından kendilerine ihtiyaç duyulan rivâyetleri bu kitâbda çoğalttım. Fıkıha ilk başlayanların bu kitâba çok ihtiyaçları vardır. Fıkıhta ileri gidenler de el-İhtiyâr'dan müstağnî kalamazlar.”

Keşfu'z-Zunûn, el-Muhtâr ve şerhleri hakkında şu bilgileri verir:³

Müellif; gençlik devresinde muhtasar bir eser meydana getirdi. Eserine “*el-Muhtâr li'l-Fetvâ*” ismini verdi. Bu eserde Ebû Hanîfe'nin sözlerini seçip toplamıştı. Eser elden ele dolaştı. Müellifden bu esere bir şerh yazmasını istediler. O da bir şerh yazdı. Şerhinde mes'elelerin illet ve mânâlarına işâret etti. Kendisine ihtiyaç duyulan ve nakilde kendisine dayanılan fer'î hükümlere de yer verdi.

Mavsîlî'nin bu eserini Ebû'l-Abbâs Ahmed ibni Ali el-Dimaşkî muhtasar bir hâle getirdi. Buna “*et-Tahrîr*” ismini verdi. Sonra bunu şerh etti. (Fakat tamamlamadı) ve hicrî 782'de vefât etti.

3 Bak. Kâtib Çelebi, *Keşfu'z-Zunûn*, İstanbul 1972, II. 1622-1623.

el-Cemâl Ebû İshak İbrâhîm ibni Ahmed el-Mavsîlî el-Hanefî de bu esere bir şerh yazdı ve kitâbına “*Tevcihu'l-Muhtâr*” adını koydu. Bu kitâbın girişinde defalarca eserini Abdullah ibni Mahmûd ibni Mevdûd el-Mavsîlî huzûrunda okuduğunu ve son olarak da 652 tarihinde Cumâde'l-ülâ ayında okuduğunu kayıt eder. Kitâbında Zâhiriyye, İmâmiyye ve bu ikisinden başka fırkaların ihtilâflarından bahseder.

İbni Ebî'l-Kâsım el-Karahisarî er-Rûmî de bir şerh yazmıştır. Bu zât hicrî 720 tarihinde hayatta idi.

Muhammed ibni İlyâs bir şerh yazdı ve kitâbına “*el-İsar li halli'l-Muhtâr*” adını koydu. Muhammed ibn İbrâhîm ibn Ahmed (ki ona el-İmâm derlerdi) yine bir şerh yazmış ve ona *Feyzu'l-Gaffâr* adını koymuştur. ez-Zeylî de ona bir şerh koymuştur.

Tâc ed-Dîn Ebû Abdillâh Abdullah İbn Ali el-Buhârî —ki 799 hicrî tarihinde vefât etmiştir— o eseri tanzîm etmiştir.

Onu İbn Emîr el-Hâc Muhammed ibn Muhammed ibn Muhammed el-Halebî (ölümü 879) şerh etmiştir. *el-Münye* için yapmış olduğu bir şerhinde bunu zikreder.

Şeyhu'l-İslâm Şemsu'd-dîn es-Şebersî “Muhammed b. Hasan b. Ali eş-Şâzelî ölümü 847'de *Tabakâtu's-Şa'rânî*'de geçtiği üzere onu şerh etti.

Mavsîlî'nin eserinin ferâ'iz kısmını Zeynü'd-dîn Ebû Muhammed Abdurrahman ibn Ebî Bekr el-Aynî el-Hanefî (ölümü 893 hicrî) şerh etmiştir.

eş-Şeyh Kâsım İbn Kutlûbuğa el-Hanefî, İhtiyâr'da geçen hadîsleri tahric etmiştir. Kutlûbuğa 879'da vefât etmiştir. Kutlûbuğa'nın ayrıca “*Şerhu'l-Muhtâr*” diye bir eseri vardır.

3. Mu'cemu'l-Müellifin'de Mavsîlî'nin Şerh-i Câmi'u'l-Kebîr li's-Şeybânî adlı bir eserinin daha bulunduğu kaydedilir.⁴

Brockelmann da Mavsîlî ve eserleri hakkında bilgi verir. Gerek *el-Muhtâr* ve gerekse *el-İhtiyâr*'ın hangi kütüphânelerde olduğunu ve hangi numarada bulduklarını kaydeder. Brockelmann onun eserinin “*el-Fawâ'id*” denilen bir şerhi bulunduğunu ve bu şerhin Yeni Câmi kütüb. no: 534'de kayıtlı olduğunu zikreder.⁵

Dikkat: Buraya kadar müellifin kendisi ve eserleri hakkında verdiğimiz bilgi; hanefî âlimlerinin büyüklerinden olan ve Usûlud-Dîn Külliyesinde müderrislik yapmış olan, eş-Şeyh Mahmûd Ebû Dakîka tarafından tâlikâtı yapılan *el-İhtiyâr*'da ki —ki bu eser tercüme esâs olarak alınmıştır— mâlumâta ilâveten dipyazılar hâlinde verilen kaynaklardan alınmıştır.

Mütercim

4 Bak. Ömer Rıza Kehhâle, *Mu'cemu'l-Müellifin*, Şâm 1958, VI. 147.

5 Brockelmann G. A. L. 1: 382s. I: 65 (yenisine göre 476)

*“Allah kime hayır dilerse
onu dînde fakîh kılar”*

Buhârî, İlim, 10

- ◆ TEMİZLENME (TAHÂRET)
- ◆ BOY ABDESTİ (GUSÛL)
- ◆ TEYEMMÛM
- ◆ MESTLER ÜZERİNE MESH
- ◆ AYBAŞI HÂLİ (HAYZ)
- ◆ PİSLİKLER VE TEMİZLENMESİ
- ◆ NAMAZ (SALÂT)
- ◆ EZÂN
- ◆ KIRÂAT
- ◆ SÛNNET NAMAZLAR
- ◆ CENÂZELER
- ◆ ŞEHÎD
- ◆ ZEKÂT
- ◆ FITIR SADAKASI
- ◆ ORUÇ
- ◆ İ‘TİKÂF
- ◆ HACC

BİRİNCİ BÖLÜM

﴿ كِتَابُ الطَّهَارَةِ ﴾

﴿ بَابُ الوُضُوءِ ﴾

مَنْ أَرَادَ الصَّلَاةَ وَهُوَ مُحَدِّثٌ فَلْيَتَوَضَّأْ.

وَفَرَضُهُ: غَسْلُ الْوَجْهِ، وَغَسْلُ الْيَدَيْنِ مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ ﴿ز﴾ وَمَسْحُ رُبْعِ

الرَّأْسِ ﴿ف﴾ وَغَسْلُ الرَّجْلَيْنِ مَعَ الْكَعْبَيْنِ ﴿ز﴾

وَسُنَنِ الوُضُوءِ: غَسْلُ الْيَدَيْنِ إِلَى الرُّسْغَيْنِ ثَلَاثًا قَبْلَ إِدْخَالِهِمَا فِي

الْإِنَاءِ لِمَنْ اسْتَيْقَظَ مِنْ نَوْمِهِ،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla...”

TEMİZLENME (TAHÂRET)¹

Abdest:

- 1- Abdesti olmayan bir kimse namaz kılmak istediği zaman abdest alır.

Abdestin farzları ise dörttür.

1. Yüzü yıkamak,
2. Dirseklerle beraber kolları yıkamak (Z),
3. Başın dörtte birini (F) mesh etmek,
4. Ayak bilekleriyle beraber (Z) ayakları yıkamaktır.

- 2- **Abdestin sünnetleri:**

1. Uykudan uyanan bir kimsenin ellerini kaba daldırmadan önce; üç kere bileklerine kadar ellerini yıkaması;

1 **Tahâret:** Mutlak temizlik demektir. Dinde ise pis olan şeylerden temizlenmektir. **Vudû’:** (abdest) güzel ve parlak anlamındadır. Dinde ise, belli bir takım uzuvları yıkamak ve mesh etmektir... Bunda lügat mânâsı da bulunur. Çünkü yıkanan ve mesh olan uzuvlar abdestle güzelleşir. **Gasl:** (yıkamak) lügatta, su akıtmaktır. Mesh de isâbet anlamındadır. Abdestin farz olmasının sebebi pis ve abdestsiz bulunduğu namaz kılmak istenmesidir. Çünkü Allah Teâlâ “Namaza kalktığınızda yüzlerinizi, dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayın. Başınızı mesh edin. Ayak bileklerinize kadar ayaklarınızı yıkayın” (Mâide, 6) buyuruyor.

وَتَسْمِيَةُ اللَّهِ تَعَالَى فِي ابْتِدَائِهِ، وَالسَّوَاكُ، وَالْمَضْمَضَةُ، وَالِاسْتِنْشَاقُ
ثَلَاثًا ثَلَاثًا، وَمَسْحُ جَمِيعِ الرَّأْسِ وَالْأُذُنَيْنِ بِمَاءٍ وَاحِدٍ ﴿ف﴾ وَتَخْلِيلُ
اللِّحْيَةِ وَالْأَصَابِعِ، وَتَثْلِيثُ الْغَسْلِ.

وَيُسْتَحَبُّ فِي الْوُضُوءِ النِّيَّةُ ﴿ف﴾ وَالتَّزْتِيبُ وَالتِّيَامُنُ وَمَسْحُ
الرَّقَبَةِ.

﴿ فَضْلٌ ﴾

وَيَنْقُضُهُ كُلُّ مَا خَرَجَ مِنَ السَّبِيلَيْنِ وَمِنْ غَيْرِ ﴿ف﴾ السَّبِيلَيْنِ إِنْ كَانَ
نَجَسًا وَسَالَ عَنْ رَأْسِ الْجُرْحِ وَالْقَيْءُ مِلءٌ ﴿م﴾ الْفَمِ، وَإِنْ قَاءَ دَمًا
أَوْ قَيْحًا نَقَضَ وَإِنْ لَمْ يَمَلِّ الْفَمِ ﴿ف﴾ وَإِذَا اخْتَلَطَ الدَّمُ بِالْبُصَاقِ إِنْ
غَلَبَهُ نَقَضَ، وَيَنْقُضُهُ النَّوْمُ مُضْطَجِعًا، وَكَذَلِكَ الْمُتَكَيُّ وَالْمُسْتِنِدُ
وَالْإِعْمَاءُ وَالْجُنُونُ، وَالنَّوْمُ قَائِمًا ﴿ف﴾ وَرَاكِعًا ﴿ف﴾ وَسَاجِدًا ﴿ف﴾
وَقَاعِدًا ﴿ف﴾ وَمَسُّ الْمَرْأَةِ لَا يَنْقُضُ الْوُضُوءَ، وَكَذَا مَسُّ الذَّكَرِ ﴿ف﴾
وَالْقَهْقَهَةُ فِي الصَّلَاةِ تَنْقُضُ ﴿ف﴾.

2. Abdeste başlarken besmele çekmek,
3. Dişleri fırçalamak,
4. Üç defa ağız çalkalamak ve burna su vermek,
5. Başın hepsini ve iki kulağı aynı su ile (F) bir defa mesh etmek,
6. Sakal ve parmak aralarını sıvazlamak,
7. Âzaları üçer defa yıkamaktır.

3- Abdestin müstehabbları:

1. Abdeste niyet etmek (F),
2. Uzuvarı yıkarken sıraya uymak,
3. Sağ uzuvlardan başlamak,
4. Enseyi mesh etmek.

4- Abdesti bozan şeyler:

1. Ön ve arka yollardan çıkan her şey abdesti bozar.
2. Ön ve arka yollardan başka vücûdun herhangi bir yerinden çıkan pis şeyin yaranın bulunduğu yerden akması.
3. Ağız dolusu kusuntu (Z). Kusulan kan veya irin olacak olursa, ağız dolusu olmasa da abdesti bozar (M). Kan; tükürüğün yarısından fazlasını meydâna getiriyorsa (ve ihtiyâten yarısına eşit ise) abdest bozulur.
4. Yan üstü yatarak, yaslanarak ve bir şeye dayanarak uyumak.
5. Bayılmak ve delirmek abdesti bozar. Namaz kılarırken; kıyâmda (F), rükûda (F), secdede (F), tahiyâtta (F) uyumak abdesti bozamaz. Kadına dokunmak, bir insanın kendi tenâsül uzvuna el sürmesi de abdesti bozamaz(F).
6. Namazda kahkaha (F) atmak abdesti bozar².

2 **Kahkaha**; yanındakinin işiteceği kadar gülmektir. Bu hem namazı ve hem de abdesti bozar. Bir insanın kendisinin duyabileceği kadar gülmesine “dahk” denilir. Bu sadece namazı bozar. Tebessüm ise onu ne sahibi ne de başkası duyar ki bunun bir hükmü yoktur.

BOY ABDESTİ (GUSÛL)

﴿ فَضْلٌ فِي الْغُسْلِ ﴾

فَرُضَ الْغُسْلُ: الْمَضْمَضَةُ ﴿ف﴾ وَالْإِسْتِنْشَاقُ ﴿ف﴾ وَغَسْلُ جَمِيعِ
الْبَدَنِ.

وَسُنَّتُهُ: أَنْ يَغْسَلَ يَدَيْهِ وَفَرْجَهُ، وَيُزِيلَ النَّجَاسَةَ عَنِ بَدَنِهِ، ثُمَّ يَتَوَضَّأُ
لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جَمِيعِ بَدَنِهِ ثَلَاثًا.

وَيُوجِبُهُ غَيْبُوبَةُ الْحَشْفَةِ فِي قَبْلِ أَوْ دُبْرِ عَلَى الْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ بِهِ،
وَإِنْزَالُ الْمَنِيِّ عَلَى وَجْهِ الدَّفْقِ ﴿ف﴾ وَالشَّهْوَةِ، وَانْقِطَاعُ الْحَيْضِ
وَالنِّفَاسِ؛ وَمَنْ اسْتَيْقَظَ فَوَجَدَ فِي ثِيَابِهِ مَنِيًّا أَوْ مَذْيًا ﴿س﴾ فَعَلَيْهِ
الْغُسْلُ.

5- Guslün farzları üçtür:

1. Ağız iyice çalkalamak (F)
2. Buruna iyice su vermek (F),
3. Bütün bedeni yıkamak.

6- Sünnetleri:

1. Önce elleri ve tenâsül uzvunu yıkamak,
2. Vücûdda pislikler varsa gidermek,
3. Sonra namaz abdesti almak,
4. Bütün bedene üç defa su dökmek.

7- Guslü gerektiren şeyler

1. Cinsî temâs esnâsında tenâsül uzvunun, sünnet yerine kadar ön veya arka tarafta kaybolması (ile hem temâs eden ve hem de kendisine temâs edilene gusül abdesti farz olur)
2. Fışkırarak (F),³ şehvet ile menînin gelmesi,
3. Hayz ve nifâsın sona ermesi,
4. Uykusundan uyanan kimsenin elbisesinde menî yâhûd mezî (S) görmesi:

3 İmâm Muhammed'e göre menî ne sûretle çıkarsa çıksın onun çıkışı guslü gerektirir.

وَعَسَلُ الْجُمُعَةِ وَالْعِيدَيْنِ وَالْإِحْرَامِ سُنَّةٌ، وَلَا يَجُوزُ لِلْمُحَدِّثِ وَالْجُنْبِ مَسُّ الْمُضْحَفِ إِلَّا بِغَلَاظِهِ ﴿ف﴾، وَلَا يَجُوزُ لِلْجُنْبِ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ، وَيَجُوزُ لَهُ الذِّكْرُ وَالتَّسْبِيحُ وَالدُّعَاءُ، وَلَا يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ إِلَّا لِضُرُورَةٍ، وَالْحَائِضُ وَالنَّفْسَاءُ كَالْجُنْبِ.

﴿ فَضْلٌ ﴾

تَجُوزُ الطَّهَارَةُ بِالْمَاءِ الطَّاهِرِ فِي نَفْسِهِ الْمُطَهَّرِ لِعَيْرِهِ كَالْمَطَرِ وَمَاءِ الْعُيُونِ وَالْأَبَارِ، وَإِنْ تَغَيَّرَ بِطُولِ الْمَكْتِ، وَيَجُوزُ بِمَاءٍ خَالَطَهُ شَيْءٌ طَاهِرٌ فَغَيَّرَ أَحَدَ أَوْصَافِهِ كَالرَّغَفَرَانِ وَالْأَشْنَانِ وَمَاءِ الْمَدِّ، وَلَا تَجُوزُ بِمَاءٍ غَلَبَ عَلَيْهِ غَيْرُهُ فَأَزَالَ عَنْهُ طَبَعَ الْمَاءِ، كَالْأَشْرِبَةِ وَالْحَلِّ وَمَاءِ الْوَرْدِ وَتُعْتَبَرُ الْعَلْبَةُ بِالْأَجْرَاءِ، وَالْمَاءُ الرَّاكَدُ إِذَا وَقَعَتْ فِيهِ نَجَاسَةٌ لَا يَجُوزُ بِهِ الْوُضُوءُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَشْرَةَ ﴿ف﴾ أَذْرُعٍ فِي عَشْرَةٍ، وَالْمَاءُ الْجَارِي إِذَا وَقَعَتْ فِيهِ نَجَاسَةٌ وَلَمْ يَرِ لَهَا أَثَرٌ جَازَ الْوُضُوءُ مِنْهُ، وَالْأَثَرُ طَعْمٌ أَوْ لَوْنٌ أَوْ رِيحٌ، وَمَا كَانَ مَائِي الْمَوْلِدِ مِنَ الْحَيَوَانِ مَوْتُهُ فِي الْمَاءِ لَا يُفْسِدُهُ ﴿ف﴾ وَكَذَا مَا لَيْسَ لَهُ نَفْسٌ سَائِلَةٌ كَالدُّبَابِ وَالْبَعُوضِ وَالْبَقِّ، وَمَا عَدَاهُمَا يُفْسِدُ الْمَاءَ الْقَلِيلَ، وَالْمَاءُ الْمُسْتَعْمَلُ لَا يُطَهِّرُ الْأَحْدَاثَ، وَهُوَ مَا أُزِيلَ ﴿م﴾ بِهِ حَدَثٌ، أَوْ اسْتَعْمَلَ فِي الْبَدَنِ عَلَى وَجْهِ الْقُرْبَةِ وَيَصِيرُ مُسْتَعْمَلًا إِذَا انْفَصَلَ عَنِ الْعَضْوِ، وَكُلُّ إِهَابٍ ﴿ف﴾ دُبْعٌ فَقَدْ طَهَّرَ إِلَّا جِلْدَ الْآدَمِيِّ لِكِرَامَتِهِ، وَالْخَنْزِيرِ لِنَجَاسَةِ عَيْنِهِ، وَشَعْرُ الْمَيْتَةِ وَعَظْمُهَا طَاهِرٌ، وَشَعْرُ الْإِنْسَانِ وَعَظْمُهُ طَاهِرٌ.

﴿ فَضْلٌ ﴾

إِذَا وَقَعَتْ فِي الْبِئْرِ نَجَاسَةٌ فَأَخْرَجَتْ ثُمَّ نَزَحَتْ طَهَّرَتْ،

- 8- Cum'a ve bayram için ve hacda ihrâma girmek için yıkanmak sünnettir.
- 9- Abdestsiz ve cünüb olanın, kabı olmadan mushafa dokunması câiz değildir (F). Cünüb olan, Kur'ân da okuyamaz. Fakat Allah Teâlâ'yı zikreder, tesbîh eder, duâ yapar. Zarûret olmadan câmiye giremez. Âdet gören ve nifâs hâlinde olan kadınlar da cünüb olanlar gibidir.

◆ Kendileri ile temizlenmesi ve abdest alması câiz olan şeyler:

- 10- Yağmur suyu, kaynak ve kuyu suları gibi kendisi temiz ve başkasını temizleyici sularla, uzun müddet kalmakla değişseler de temizlik yapılır. Çöven, zağferân ve sel suları gibi temiz olan şeyler suya karışıp da renk, koku ve tat vasıflarından biri değişmiş olsa bunlarla temizlemek câizdir. İçki, sirke ve gül suyu gibi mâyilerin karışıp galebe ettiği ve kendisinden su tabiatını (özelliğini) giderdiği su ile temizlik yapılmaz. Bu konuda eczâsı ile olan galebeye itibâr edilir.
- 11- Durgun suyun içine bir pislik düşerse onunla abdest alınmaz. Ancak her tarafa onar arşın (F) uzunluğunda bir havuz ise o sudan abdest câiz olur. Akan bir suya bir pislik düşüp ondan bir eser görünmezse bu sudan da abdest alınır.
Eser; 1. Suyun tadı 2. Kokusu 3. Rengidir.
- 12- Hayvanlardan doğumu suda olanların orada ölmeleri ile su bozulmaz (F). Sinek, sivrisinek ve tahtakurusu gibi akıcı kanı olmayan hayvanların suda ölmesi onu bozamaz. Bu ikisinden başkası ise az suyu bozar.⁴
- 13- Kullanılmış sular abdestsizlikleri gideremez. Kendisi ile abdest alınan (M) yâhûd Allah'a yaklaşmak gâyesi ile (abdest üzerine abdest almak gibi) bedende kullanılan su, uzuvdan ayrıldığında kullanılmış su olur.
- 14- İnsan mükerrem, domuz da bizâtihi pis olduğundan bu ikisinden başka her deri (F) tabaklanınca temiz olur. Kendi kendine ölen bir hayvanın kılı ve kemikleri temizdir. İnsanın da kemikleri ve saçları temizdir.

◆ Kuyuların temizlenmesi:

- 15- Kuyuya bir pislik düşer ve sonra çıkartılıp suyu tamamen boşaltılırsa o kuyu temizlenmiş olur.

4 Çok su; en azından on arşın uzunluğunda ve genişliğinde olan bir havuzun suyuna denilir. Eğer uzunluğu genişliğine ilâve edilince yine 10x10 oluyorsa o da çok su sayılır. Akarsular da çok sudur. Ayrıca, bir havuzun çok su sayılabilmesi için avuçla alındığında dibinin açılmaması lâzımdır. Böyle olmayan sulara ise "az su" denilir.

وَإِذَا وَقَعَ فِي آبَارِ الْفَلَوَاتِ مِنَ الْبَعْرِ وَالرَّوْثِ وَالْأَخْتَاءِ لَا يُنَجِّسُهَا
مَا لَمْ يَسْتَكْثِرْهُ النَّاطِرُ، وَخُرَّءِ الْحَمَامِ وَالْعُضْفُورِ لَا يُفْسِدُهَا ﴿ف﴾،
وَإِذَا مَاتَ فِي الْبِئْرِ فَأَرَّةٌ أَوْ عُضْفُورَةٌ أَوْ نَحْوُهُمَا نُزِحَ مِنْهَا عِشْرُونَ
دَلْوًا إِلَى ثَلَاثِينَ، وَفِي الْحَمَامَةِ وَالذَّجَاجَةِ وَنَحْوِهِمَا مِنْ أَرْبَعِينَ
إِلَى سِتِّينَ، وَفِي الْآدَمِيِّ وَالشَّاةِ وَالْكَلْبِ جَمِيعِ الْمَاءِ، وَإِنْ انْتَفَخَ
الْحَيَوَانُ أَوْ تَفَسَّخَ نُزِحَ جَمِيعِ الْمَاءِ، وَيُعْتَبَرُ فِي كُلِّ بِئْرِ دَلْوُهَا، وَإِذَا
لَمْ يُمْكِنَ إِخْرَاجُ جَمِيعِ الْمَاءِ نُزِحَ مِنْهَا مِائَتًا دَلْوًا إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ.

﴿ فَضْلٌ ﴾

سُورُ الْآدَمِيِّ وَالْفَرَسِ وَمَا يُؤْكَلُ لَحْمُهُ طَاهِرٌ. وَالثَّانِي مَكْرُوهٌ وَهُوَ
سُورُ الْهَرَّةِ وَالذَّجَاجَةِ الْمُخَلَّاةِ، وَسَوَاكِنِ الْبُيُوتِ، وَسَبَاعِ الطَّيْرِ.
وَالثَّلَاثُ نَجِسٌ وَهُوَ سُورُ الْخِنْزِيرِ وَالْكَلْبِ وَسَبَاعِ الْبَهَائِمِ ﴿ف﴾
وَالرَّابِعُ مَشْكُوكٌ فِيهِ، وَهُوَ سُورُ الْبَغْلِ وَالْحِمَارِ ﴿ف﴾، وَعِنْدَ عَدَمِ
الْمَاءِ يَتَوَضَّأُ وَيَتَيَمَّمُ.

- 16- Sahrâ kuyularına; deve, koyun, keçi, at ve sığır tersi (pisliği) düşer ve bakan tarafından bunlar çok görülmezse kuyuyu kirletmezler. Güvercin ve serçe tersleri (pislikleri) kuyu suyunu bozmazlar (F).
- 17- Serçe, fare ve bunlara benzer hayvanlar kuyuya düşüp ölürlerse (şişmemiş ve dağılmamış olunca) kuyudan 20 kovadan 30 kovaya kadar su çıkartılınca kuyu temizlenmiş olur.
- 18- Güvercin, tavuk vb. gibisi düşüp ölürse 40 kovadan 60 kovaya kadar su çıkartılır.
- 19- İnsan, koyun ve köpek gibi canlılar, kuyuya düşüp ölürlerse kuyu tamamen boşaltılır. Kuyuya düşen bir hayvan, şişer yâhûd dağılırsa o kuyu tamamen boşaltılır. Kuyuya düşen bir hayvan, şişer yâhûd dağılırsa o kuyunun da bütün suyu boşaltılır.
- 20- Her kuyu hakkında onun kovası muteberdir. Bir kuyunun bütün sularını boşaltmak mümkün olmazsa ondan, 200 kovadan 300 kovaya kadar su çıkartılır.
- 21- **Artıkların Hükümü:**
 1. İnsan, at ve etleri yenilen hayvanların artıkları temizdir.
 2. Temiz, fakat kullanılması mekrûh olan artıklar: Bunlar da kedi, serbest gezen tavuk, evlere yerleşen hayvanlar (yılan, akrep, fare gibi) ve yırtıcı kuşların artıkları olan sulardır.
 3. Pis olan artıklar; Domuz, köpek ve yırtıcı hayvanların (F) artığı olan sulardır.
 4. Şüpheli olanlar: Eşek (F) ve katırın artığı olan sulardır. Temiz su bulunmazsa bu su ile abdest alınır ve ayrıca da tedbîr olarak teyemmüm edilir.⁵

5 Bütün bunlar abdest ve boy abdestinin câiz olup olmaması ile ilgilidirler. Yoksa içmek ve yemeklerde kullanmak için değildir. Günümüzde hangi suların temiz, hangilerinin kullanma ve içmeye müsâit olup olmadıkları husûsu belediyelere, ilgili kurum ve kuruluşlara sorulmalı. Kaynak ve kuyuların temizlenme yöntemleri de yine onlara danışılmalıdır (Mütercim).